

ctionum pariter et cogitationum suarum greges mens sollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis custodia, a quo cæteras quoque duas procedere constat: nisi **1121** forte, quod absit! simulationis gerantur studio, et pietatis habeant speciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena scaturiens, nisi fossas ante repleverit adjacentes, nec refluere, nec sedari, nec in altum sese tollere prævalebit, quod videlicet alias occupetur: sic humanus animus, donec eas, quas prædiximus, manus et linguæ custodias solerter impleat, nec ad perfectam hanc sui ipsius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in sublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Eia, fratres, si supernæ visitationis gratiam quærimus, sic quæramus; si spirituales consolationes desideramus percipere, sic petamus; si cælum nobis aperiri cupimus, sic pulsemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, si ad nuptias volumus intrare cum sponso Jesu Christo Domino nostro, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVIII.

De gaudio spirituali, seu de verbis Apostoli, « Non est regnum Dei esca et potus, » etc. (Rom. xiv, 17.)

1. Quid prætergredimur viam, qui ad gaudium properamus? Est quidem gaudium in [alias, de] regno Dei, sed non primum [alias, præmium] est. Est gaudium de regno Dei, sed non gaudium carnale, non gaudium sæculare, non gaudium cujus extrema luctus occupat, sed in quod magis tristitia vertitur: non denique gaudium eorum qui lætantur cum male fecerint, nec exultatio quæ in rebus pessimis est, sed gaudium in Spiritu sancto. Unde autem hoc gaudium interim, nisi de justitia et pace procedit? Ipsa ergo procedat tanquam cellulæ mellis, ut facile adhuc labilem liquorem suavitatis solidior possit materia continere. Erit quando jam ipso simplici melle fruemur, et gaudium nostrum plenum et purum erit, ut non modo in Spiritu, sed de ipso quoque Spiritu gaudeamus. Erit quando omnimodis erit gaudium spirituale, ut nullis jam corporeis occasionibus excitetur, non operibus misericordiæ, non lacrymis penitentiae, non exercitatione justitiæ, non probatione patientiæ, sed ipsa magis præsentia Spiritus, in quem desiderant ipsi etiam angeli prospicere. Interim sane velut salis loco sapientia mihi cætera condit, tanquam non sit et ipsa cibus. Interim priusquam come tam, suspiro; et nec tunc quidem permittor, ut glutiam salivam meam. Est enim sapiens, cui quæque res sapiunt prout sunt. Cui vero ipsa jam in se, prout est, sapientia sapit, is non modo sapiens, sed etiam beatus est. Nempe hoc est videre Deum sicuti est; atque hic quidem fluminis impetus lætificans civitatem Dei; hic torrens voluptatis; hæc denique ubertas inebrians est.

2. Nunc vero, Domine, vinum non habent: deficit enim in his interim nuptiis vinum, vinum utique carnalis illecebræ, et concupiscentiæ sæcularis. *Fel draconum, inquit, vinum eorum, et venenum aspidum insanabile (Deut. xxxii, 33)* Semper nobis hoc vinum

A deficiat, fratres mei, quia non est hoc vinum bonum. Bonum vinum non ex vinea impuritatis, sed ex hydra purificationis hauritur. Bonum vinum, non ex uva Gomorrhæ conficitur, sed ex aqua Judææ. *Servasti, inquit, bonum vinum usque adhuc (Joan. ii, 3, 10)*. Nam optimum quidem vinum servatur etiam usque adhuc, quod videlicet non ex aqua conficiendum, sed exprimendum magis ex botro illo magno terræ promissionis, qui interim in vecte portatur, dum secundum carnem novimus Christum, et hunc crucifixum. Numquid non illi vinum defecerat qui dicebat: *Renuit consolari anima mea? Sed et vinum aquam factum gustasse visus est, cum subjunxit: Memor fui Dei, et delectatus sum (Psal. lxxvi, 3, 4.)*

B Quid enim faciet in præsentia, qui in sola memoria delectatur? Sic et apostoli plane vinum aquam factum gustaverunt, quando *ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati (Act. v, 41)*. Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contumelia? Nimirum implebatur jam promissio Veritatis, **1122** quæ ad eos facta erat hoc modo: *Tristitia vestra converteretur in gaudium (Joan. xvi, 20)*; hoc est, aqua vestra vertetur in vinum. Miraris quod in vinum aqua mutatur? etiam transit in panem: nisi forte oblitus es comedere panem tuum, eum de quo legisti: *Cibabis nos pane lacrymarum, et potum dabis nobis in lacrymis in mensura (Psal. lxxix, 6)*, Denique audi mensuram: *Erant, ait, lapideæ hydræ sex positæ, secundum purificationem Judæorum (Joan. ii, 6)*. Si verus Judæus es, non carne, sed spiritu; sex annis servies, in septimo liber egredieris: in sex hydris purificaberis, sex diebus operaberis, in sex tribulationibus liberaberis; et in septima non tanget te malum. Non solum autem liberaberis in eis, sed et vinum bibes ex eis, ubi cæperis juxta Apostolum gloriari non solum in spe, sed etiam in tribulationibus (Rom. v, 3).

3. Hoc enim est duplex interim gaudium, quod habes in Spiritu sancto, de memoria futurorum bonorum, et malorum præsentium tolerantia. Nil quippe in his carnale sapit, nil sæculare, nil vanum; sed Spiritus veritatis et cælestis sapientia est, cujus in utraque suavitas prælibatur. *Gaudete in Domino semper, ait Apostolus; iterum dico, gaudete. Et duplicis hujus gaudii materiam secutus adjunxit: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus; Dominus prope est (Philipp. iv, 4, 5)*. Quid modestia nostra, nisi mansuetudo et patientia est? Gaudeamus ergo de his quæ exspectamus, quoniam Dominus prope est. Iterum gaudeamus de his quæ sustinemus, ut modestia nostra omnibus nota sit. Nimirum *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit (Rom. v, 4, 5)*.

4. Sane ut idoneus fiat animus geminæ huic spirituali lætitiæ capessendæ, duo æque ad justitiam exercendam, duo nihilominus ad conversandam pacem necesse est præmittantur, quæ quidem utraque copiosius nobis Scriptura sacra commendat. Siquidem justitiæ exercitatio in his duobus mandatis

tota pendere videtur, ut quod sibi quis fieri non vult, alii non faciat, sicut ad gentes missa epistola apostolorum continet (Act. xv, 23); et quemadmodum ad eosdem apostolos Dominus dicit: *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, ita et vos facite illis (Matth. vii, 12)*. Cæterum quoniam in multis offendimus omnes, impossibile est in hoc loco et tempore scandalorum (neque enim adhuc venerunt angeli, qui de regno Dei tollant omnia scandala, sed nec sumus in illa beata civitate, cujus fines pacem posuit Deus), propterea impossibile est hic et modo pacem inter nos conservari omnino, nisi et is qui in aliquo forte offendit proximum, animosam elationem: et is qui offensus est, nihilominus caveat inexorabilem obstinationem.

5. Studeamus itaque, fratres mei, et humiles ad satisfaciendum his qui aliquid habent adversum nos; et ad remittendum his qui offenderant nos, faciles inveniri; quia non solum mutæ inter nos pacis conservatio constat in his duobus, sed nec ipsa quoque divina sine his propitiatio poterit obtineri, quod nec munus ab eo recipiat, qui non prius ierit ut fratri reconcilietur (Matth. v, 24); et dimissum etiam debitum ab eo districtius exigit, qui conservo suo debitum non remittit. Jam si manent in nobis justitia, pax et gaudium in Spiritu sancto, tria hæc; non quasi securi simus pro eo quod regnum Dei intra nos est, sed eo magis in timore et tremore nostram ipsorum salutem operemur, scientes nimirum, quod hunc tantum thesaurum adhuc in vasis fictilibus habeamus.

SERMO XIX (87).

De eisdem verbis apostoli, « Non est regnum Dei esca et potus. » (Rom. iv, 17.)

1. Solet apostolus Paulus in verbis esse brevis, in sententiis copiosus. Non ignoravit hoc ille tam eloquentiæ, quam sapientiæ dotibus approbatus, **1123** qui singula Pauli verba tonitrua judicabat (87). Tam signanter enim universa depromit, et sic intonat spiritu et virtute, ut in serie ordinem, in sensu plenitudinem, in utroque connexionem mirabiliter ostendat. *Non est, inquit, regnum Dei esca et potus; sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto*. Quid ad hæc dicitis vos, gulosi et luxuriosi, quorum Deus venter est, quorum omnis usus aut in ventre, aut sub ventre est, qui, ut ait Jacobus apostolus, *in luxuriis enutristis corda et corpora vestra? (Jac. v, 5)*. Audite, audite: *Quia esca ventri, et venter escis; Deus autem hunc et has destruet (I Cor. vi, 13)*. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris; qui comeditis vitulum de armento, et bibitis vinum defæcatum, et primis unguimini unguentis (Amos. vi, 1, 4, 6). *Filii hominum, usquequo gravi corde, quia corpore pingui: ut quid diligitis vanitatem (Psal. iv, 5)*, et veritatem negligitis? Pinguedo carnis, deliciæ corporis, saturitas ventris, aut ante mortem vos deserent, aut vos

(87) S. Hieronymus.

(87) Hunc sermonem memorat Nicolaus Claræ-

A in morte illas relinquitis: *Quoniam, inquit sanctus, cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus. Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos (Psal. xlviii, 18, 15)*. Quam bene, sicut oves; quia detracto vellere mundialium divitiarum dure presseque detonsi, sempiternis nudi deputantur incendiis. *Mors depascet eos*; quia semper morientur ad vitam, et semper vivent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic anima ignibus deputatur, donec rursus infelici collegio colligati, tormentis pœnalibus socientur, qui socii fuerunt in vitiiis.

2. O delicate, qui deliciis et divitiis circumfusos atque confusos, confusionem exspectas et mortem; *non est regnum Dei esca et potus*, non purpura et byssus; quia dives ille utroque circumfluit, in puncto ad inferna descendit (Luc. xvi, 19, 22). Quid ergo? *Sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto*. Attendis et intendis quia gaudium in fine est? Sic fatui filii Adam, et præcipiti saltu justitiam transilientes et pacem, rem finalem in principium convertere et pervertere vultis? Nemo enim est qui gaudere non velit. Non stabit et non erit istud; quia sicut *non est pax impiis*, sic nec gaudere impiis, dicit Dominus (Isa. xlviii, 22; lvii, 21). Non sic impii, non sic. Prius est justitiam facere, inquirere pacem, et persequi eam: et sic demum apprehendere gaudium, imo a gaudio comprehendi. Sic angelicus illo conventus prius justitiam fecit, cum stetit in veritate, et veritatis deseruit desertorem. Post hæc illa pace firmati sunt quæ exsuperat omnem sensum, quia cum diversis honorum primalibus ambientur, nullus qui murmuret, qui invidet nullus.

3. Lauda tu, Jerusalem, Dominum; lauda Deum tuum, Sion: quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem (Psal. cxlvii, 12-14). Lauda, et laudes replica, quia munitissimis vectibus et inconvulsibilibus seris clausæ sunt portæ tuæ; nullus inimicus intrat, nullus exit amicus. Benedicti filii tui in te, omni benedictione spirituali in celestibus cum Christo. Jam non est timor in finibus tuis, quia posuit fines tuos pacem. Nullæ tibi tentationes nulla sese cogitationum turba confundit; quia versipellis ille tortor longe est a muris tuis et a filiis tuis; et ille qui idem est, omnia identitate consolidat atque conjungit, *cujus participatio ejus, inquit, in idipsum (Psal. cxxi, 3)*. Hoc jam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; et nudis, ut ita dicam, oculis divinitatis intuentur essentiam, nulla corporeorum phantasmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, sed sine fine.

4. Miseri nos, qui ab illa felici regione repulsi, in hanc descendimus, imo cecidimus vanitatem. *Filii Sion, ait propheta, inclyti, et amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea (Thren. iv, 2)*. Filii Sion, illius videlicet speculativæ civitatis, quam ædificavit Dominus, ut videatur in gloria sua: filii Vallensis in epistola 24, ad abbatem Geltensem, ut in Præfatione hujus tomi dictum est.

supernæ Jerusalem, quæ libera est, quæ est mater nostra; inelyti per dignitatem conditionis, amici auro primo per divinitatis imaginem. Quomodo ergo ex his nos quidem reputati sumus in vasa testea, in hæc lutea et fragilia corpora degeneravimus? **1124** Exhibent enim angeli, fratres charissimi, justitiam Deo, pacem inter se, gaudium sibi. Sic et tu, homo, noli prius rapere quod tuum est; et justitiam quam Deo, et pacem quam proximo debes, contemnere. Jusitia virtus est, qua redditur unicuique quod suum est. Tu non solum justitiam, sed multas et multiplices justitias debes Creatori. *Justus enim Dominus, et justitias dilexit (Ps. x. 8). Justitia tua sicut montes Dei (Ps. xxxv. 7).* Bene, sicut montes, quia plures cumulos miserationum suarum ingressit tibi.

5. Et prius quidem te cum cæteris, et inter cætera creavit, non sine magnæ prærogativa dignitatis. Dixit enim de omnibus, et facta sunt. Post hæc, vehementissimo tui amore inflammata, majestas illa redemit te. Nunquid verbi facilitate? Non; sed triginta et tribus annis operatus est salutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus est frater tuus, non angelorum frater; quia nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ apprehendit. Commune quidem habes quod factus es; quod frater es, speciale. Adjecit adhuc erga nos specialius quiddam, quod de lata nos et spatiosa via, quæ ducit ad mortem, digito suo traxit, et posuit in concilio justorum et congregatione. Quid ultra debuit facere, et non fecit? Cujus vel saxæum pectus tanta et talis, a tanto et tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quidquid igitur es, quidquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti.

6. Sed cum justitiam feceris, fac et pacem. Quandiu enim sumus in hoc vase testeo et fragilitate complexionis humanæ, non possumus inveniri scandalorum prorsus immunes. Si igitur recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid adversum te, sis humilis ad veniam petendam; si tu habes ad versus illum, sis facilis ad dandam; et omnia membra erunt in pace. Sic enim ad duo ista, charitatem et humilitatem, paratissimi, non poterimus dissensionem sentire. *Discite, inquit, a me, quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi, 29): mitis, quod pertinet ad charitatem, quia charitas patiens est, benigna est; humilis, quod ad ipsam verbi spectat proprietatem.* Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu sancto. Loquar quod expertus novit, inexpertus ignorat: *Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei (I Cor. ii, 14).* Nunquid non plerumque orantibus nobis omnia viscerum succutiuntur occulta ad memoriam gaudii illius, quod est in Jerusalem quæ sursum est, quæ est mater nostra; et lacrymarum unda vulus meditantium superfundit? *O si duraret! Si oblitus fuero tui, Jerusalem, oblivioni detur dextera mea; adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui, si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ (Psal. cxxxvi, 5, 6).* Vere in principio lætitiæ, quia finis illic repositus est.

7. Quando conscindes saccum meum, Domine Jesu, et circumdabis me lætitia, ut cantet tibi gloria mea, et non compungar? Principium gaudii illius, quod hic quandoque sentimus, stilla est, guttula est de flumine illo descendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Quando veniet tempus, ut perennibus gaudiis in ipso divinitatis fonte profundius immergamur, ubi unda undam sine intercapedine et interpolatione continuet? Quando veniam et apparebo ante faciem Domini? Quando transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum Dei? Quando, sicut audivimus, sic videbimus in civitate Domini virtutum? Eia igitur, fratres, huic felici ternario fideliter insistamus, et semper simus memores verbi illius: *Amice, ad quid venisti? (Matth. xxvi, 50).* Quia non ad hoc venimus, ut simulatoria specie regem interficiamus; sed ut ei serviamus, qui est benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XX.

De verbis Domini, « Omnis qui se exaltat, humiliabitur: et qui se humiliat, exaltabitur. (Luc. xviii, 14.) »

1. Si consideremus diligenter, fratres, gradus hominum, quatuor inveniemus: dico autem summam **1125** felicitatem in celo, ad quam suspiramus; mediam felicitatem in paradiso, unde cecidimus; itemque mediam infelicitatem in hoc mundo, pro qua gemimus; et in inferno extremam infelicitatem, quam merito formidamus. Brevius tamen dicere possum, vitam, et umbram vitæ; umbram mortis, et mortem. Itaque nec in summo, nec in imo positi, timemus descendere, ascendere cupimus, eo magis anxii, quo videmur viciniores infimis, quam supremis; et ecce dicitur nobis: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.* Quidnam sibi vult cancellata hæc connexio exaltationis et humiliationis? Itane parum est, Domine, quod in veritate tua humiliasti nos, qui adhuc exigis ut apponat homo humiliare se ipsum? Et quidem restat adhuc quo possimus humiliari; sed qui illo ceciderit, jam non adjiciet, ut resurgat; et qui humiliatus fuerit usque illuc, frustra speret exaltationem: siquidem humiliasti nos in loco afflictionis, et cooperuit nos umbra mortis. Usque adeo vita nostra inferno appropinquavit: quo nos humiliabimus ultra? Quæ utilitas in sanguine nostro, si descenderimus in corruptionem? Sane nihil aliud infra nos est, quam irreparabilis illa corruptio. Post umbram mortis non restat nisi mors; post locum afflictionis, solus superest locus mortis.

2. *Qui se, inquit, humiliat, exaltabitur.* Si dixisset: Qui humiliatus fuerit, exaltabitur, exultasset utique, tanquam certissime humiliatus, et vehementer. Nunc vero cum dicat: *Qui se humiliat, exaltabitur,* angustiae mihi sunt undique; nec ignoro quid eligam, sed quid agam. Exaltari cupio, quia summopere id necessarium: siquidem neque hic manentem habeo civitatem; nec bonum esset hic manere, etiamsi liceret. Porro inferius adhuc ire, perire est. Jam enim locum teneo inferiorem, et qui solum habeat infra se infimum, hoc est infer-

num. Si me illuc humiliavero, non est spes exaltationis; si me non humiliavero, identidem desperatio est exaltationis; quia *qui se humiliaverit, exaltabitur,* et is tantum. Si hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, ab exaltatione repulsus, nec sic effugiam manus mortis. Sed si hoc difficile paret, saltem quod præmissum est consideremus.

3. *Omnis qui se exaltat, ait, humiliabitur.* Quem enim Veritas humiliat, ipse quomodo se exaltat? Neque hic dicimus quo, sed quomodo; quia non locus videtur deesse, sed virtus. Non, inquam, deest homini quo exaltare se possit, sed deest omnino qui possit. Est quidem voluntas multa, sed nulla facultas. Nempe, velint, nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox est: *In veritate tua humiliastime (Psal. cxviii, 75).* Quisquis autem in veritate humiliatur, veraciter humiliatur, nec nisi fallaciter exaltatur. Quid est autem fallaciter exaltari, nisi vere non exaltari? Gratias ei, quia non dixit: *Omnis qui se exaltaverit, exaltabitur.* Quomodo enim conaremur in vanum exaltari, si id arbitraremur, quando ne ipsa quidem nunc desperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et forte hoc est, quod ait: *Qui se exaltat, humiliabitur:* nec pertinet ad affectum, qui nullus est; sed ad affectum, qui stultus est.

4. Quantos enim videmus humiliatos, sed non humiles; percussos, sed non dolentes; curatos quidem a Domino, sed nec ipsa curatione sanatos? Hi sunt qui sub sentibus esse delicias computant (88), dissimulantes peccata quæ acitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, corpus mortis quod gestant, jugum grave quod tolerant, graviorem conscientiam quam occultant, gravissimam sententiam quam expectant. Talis ille erat, cui Joannes in Apocalypsi scribere jubebatur: *Dicis: Quia dives sum, et nullius ego; et nescis quia tu es pauper, et miser, et miserabilis, et cæcus, et nudus (Apoc. iii, 17).* Nec mirum si sit vana et mendax exaltatio filiorum hominum, siquidem vani sunt et mendaces. Humiliat **1126** eos veritas, exaltat vanitas: et dilexerunt magis tenebras quam lucem, amplectentes exaltantem se vanitatem, et quærentes mendacium; porro contra veritatem quæ se humiliat, votis et studiis quibus possunt, dissimulationibus et conatibus frivolis recalitrantes.

5. Fecimusne aliquid? Puto quia invenimus etiam quomodo humiliet homo se ipsum. Dico autem ut adhæreat [*aliam, adhibeat voluntatem*] humilianti se veritati, nec dissimulet, sed cooperetur ei devoto pietatis affectu. Proinde cavebo deinceps, quam sollicitè potero, duritiam cordis: sentiam et plangam dolorem meum, ne, si forte insensibile fuerit, sit etiam insanabile vulnus meum. Ero igitur vir videns paupertatem meam in virga indignationis

(88) 2368 C. computant. — Hæc loquendi formula occurrit in lib. in de Imitatione Christi, cap. 20, in fine. Eadem rursus infra in sermone 28

(88*) Hic sermo tribuitur alicubi Nicolao Claræ-

ejus, ne veniat anima mea in consortio eorum, de quibus Veritas ait: *Percussi eos, et non doluerunt (Jerem. v, 3):* et iterum: *Curavimus Babylonem, et non est sanata (Jerem. li, 9).* Gravis curatio humiliatio hæc, sed gravior morbus superbia est: quæ utinam sic curetur, ut sanetur hac cura! Consentiam itaque adversario meo, acquiescam judici meo, cedam denique urgenti aculeo, ne bis pungar. Tale enim reor esse quod Dominus ait: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; et qui se humiliat, exaltabitur.* Ac si dicat: *Quisquis contra stimulum recalitraverit, duplo pungetur: parceretur autem ei qui consenserit, et dederit locum iræ.*

SERMO XXI (88*).

De verbis Sapientiæ (x, 10): « Justum deduxit Dominus per vias rectas, » etc.

1. Est justus, qui in principio sermonis accusator est sui (*Prov. xviii, 17*); et est justus, qui ex fide vivit (*Rom. i, 17*); et est justus, qui absque terrore est (*Prov. xxviii, 1*). Et primus quidem bonus, quia accedit ad viam; secundus melior, quia currit per viam; tertius optimus, quia jam appropinquat ad finem viæ. Hic tamen accipiamus primum, quem velocius invenimus. Hunc deduxit Dominus, et non alius; quia ipsius est de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, et deducere, et ducere per eam. *Per vias, inquit, rectas.* Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulchræ; viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ sine errore, quia ducunt ad vitam; pulchræ sine sorde, quia docent munditiam; plenæ multitudine, quia totus jam mundus est intra Christi sægenam; planæ sine difficultate, quia donant suavitatem. Jugum enim ejus suave est, et onus leve (*Matth. xi, 30*). *Et ostendit illi regnum Dei.* Regnum Dei conceditur, promittitur, ostenditur, percipitur. Conceditur in prædestinatione, promittitur in vocatione, ostenditur in justificatione, in glorificatione percipitur. Unde est illud: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum Dei (Matth. xxv, 34).* Sic enim ait Apostolus: *Quos prædestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, illos et justificavit: quos autem justificavit, illos et magnificavit (Rom. viii, 30).* In prædestinatione est gratia, in vocatione potentia, in justificatione lætitia, in magnificatione est gloria.

2. *Et dedit illi scientiam sanctorum.* Scientia sanctorum est, hic temporaliter cruciari, et delectari in æternum. Et in contrarium scientia malorum relabatur. Alia est scientia mundi, quæ docet vanitatem; et alia scientia carnis quæ docet voluptatem. Illa tanquam pater, ista tanquam mater nobis est. Sicut enim mater filio suo semper optat quietem, et omnem prorsus laborem claudit a filio suo: sic caro incrassata, impinguata, dilatata, recalitrat, nec minimis saltem digitis patitur se contingi. Et sicut pater vult filium suum huc illucque discurs-

Vallensi in Octava sancti Andreae. At cum non sit unus ex illis novemdecim, quos Nicolaus Henrico Trecensium comiti nuncupavit, Bernardus hunc tribuere malim.

rere, ut addiscat unde aliquando magnificetur: sic et mundus vult hominem multis laboribus intricari, ut habeat unde superbiat, unde inflatur, et desipiat de vanitate in idipsum. Sanguisugæ duæ sunt filiæ, id est propriæ voluntatis, quæ quasi radix est, duæ filiæ sunt, vanitas **1127** et voluptas, clamantes: Affer, affer. Hæc nunquam satiantur, nunquam dicunt: Sufficit. Si quis has plenius in se contriverit, non immerito sibi illam vocem poterit coaptare: *Quoniam, inquit, pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me (Psal. xxvi, 10).*

3. *Honestavit illum in laboribus.* Nonne nos et in ipsis laboribus nostris honestamur, cum omnia quæ facimus, ad unitatis vinculum adunamus, ut non in nobis sit pondus et pondus, mensura et mensura, quia utrumque abominabile est apud Deum? Nonne et hæc vilitas, hæc deformitas, hæc semicinctia honorantur et adorantur a principibus terræ (89)? Væ nobis, si exultaverimus nisi in Christo, et pro Christo! væ nobis, si vendibilem obtulerimus paupertatem! *Et complevit labores illius: vel hic in perseverantia, ut usque in finem justitiam non derelinquat: vel illic in gloria, ut gaudeat in æternum. Felix utraque completio, cum et hic moritur justus plenus dierum, et illic oritur in plenitudine [alias, longitudinem] dierum: utrobique plenus; et hic gratia, et illic gloria, quia gratiam et gloriam dabit Dominus (Psal. LXXXIII, 12). Amen.*

SERMO XXII.

De quadruplici debito.

1. In via estis, fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta et impolluta, quæ ducit ad civitatem sanctam Jerusalem illam, quæ libera est, quæ sursum est, quæ est mater nostra. Arduus quidem ascensus ejus, utpote per ipsam montis summitatem incisus; sed via compendiosior laboris magnitudinem vel temperat, vel excludit. Vos autem tam felici facilitate, quam facili felicitate viam istam non solum itis, sed curritis; quia exonerati estis et accincli, nihil ponderis super dorsa portantes. Non sic aliqui, non sic, qui quadrigas et quadrigalia onera pertrahentes, montis circuitum ambire decernunt, et plerumque per devexa montis præcipitantur, ut vix finem inveniant vitæ suæ. Felices igitur vos, qui vos et vestra sine omni exceptiuncula reliquistis, per ipsum montis verticem iter facitis ei, qui ascendit super occasum: Dominus nomen illi (Psal. Lxvii, 5). Illi vero, qui, quamvis Ægyptum fugerint, tamen ad quæque Ægyptia tenerrime resuspirant, viam civitatis habitaculi non invenerunt; sed voluntatum suarum gravissimis sarcinis prægravati, vel sub onere, vel cum onere cadunt, ut vix ad cursum perveniant destinatum.

2. Quid enim est (gratias illi, cujus gratia hoc totum factum est) quod vita vestra vitam apostolicam repræsentet (89)? Illi reliquerunt omnia, et in

(89) His verbis designatur Cisterciensium vilis habitus, regibus nihilominus venerabilis. Vide præfationem ad hunc tomum, num. 45.

A schola Salvatoris sub ejus præsentia congregati, hauserunt aquas in gaudio de fonte Salvatoris, ipsum vitæ fontem in ipso fonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Nunquid non et vos, non in præsentia, sed in absentia ipsius; non ad verba oris ejus, sed ad vocem nuntiorum ejus, simile aliquid fecistis? Defendite vobis hanc prærogativam, quod illi ad visum et ad verbum, vos ad auditum et nuntium credidistis. Sic state in Domino, charissimi, ut quemadmodum illi in fame et siti, in frigore et nuditate, in laboribus et jejuniis, et vigiliis, et cæteris observantiis justitiæ viam regiam tenuerunt: sic et vos, etsi non eorum meritis, tamen exercitiis aliquatenus coæquati, dicatis Domino Deo vestro, cum veneritis ante thronum gloriæ ipsius: *Lætati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala (Psal. LXXXIX, 15).* In veritate dico vobis, quia in veritate estis in via recta, in via sancta, quæ perducit ad Sanctum sanctorum. Mentior (quod ad consolationem vestram dico) si non ex manibus hujus peccatoris, monachorum, novitiorum et conversorum animæ ad cælestia gaudia volaverunt, tam liberæ quam liberatæ de carcere nostræ mortalitatis. Si queritis unde id sciam, scitote quia certissima mihi signa inde facta sunt et ostensa.

1128 3. Non est igitur quod vobis vel pro vobis timeam a viribus Satanæ et ministrorum ejus, cum noverim illius fortitudinem per Redemptoris vulnera traductam et deductam ad nihilum. In spiritu enim fortitudinis fortior ille contrivit, portas æreas et vectes ferreos confringens. A versutiis et astutiis illius formido mihi est pro vobis, in quibus partim subtilitate naturæ, partim experientia temporum sub tot annorum millibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ, quaquaversum se verterit, non ignorat. Sic ille insatiabilis homicida primis parentibus nostris non ursos, non leones, non fortia terræ animalia delegavit: sed tortuosum et callidum serpentem, qui per sinuosa volumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere consuevit. Denique et serpens non fortior erat, sed *callidior cunctis animantibus terræ*, ait Scriptura. Unde et ab interrogatione incepit, mentem mulieris explorans, sciens, ingenio, non viribus laborandum.

D *Cur præcepit vobis Dominus Deus, inquit, ne comederetis de ligno scientiæ boni et mali? Quæ respondit: Ne forte moriamur (Gen. iii, 1-3).* Quod Deus pro certo posuerat, dicens: *Quacunque die comederitis, morte moriemini (Gen. ii, 17);* ista sub dubio supponit, *ne forte*, inquit, *si comederimus, moriamur.* Et audi ingenium malitiamque serpentis. *Nequaquam*, inquit, *moriemini (Gen. iii, 4).* Deus affirmat, mulier dubitat, Satan negat. Sic et ego timeo, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, sic et sensus vestri corrumpantur a castitate, quæ est in Christo Jesu (II Cor. xi, 3).

(89*) Id explicat Bernardus infra Sermone 27 de Diversis, num. 3 et Sermone 37, num. 7.

4. Putasne, aliquis in vobis est, cui dicat in cogitationibus suis: Cur præcepit vobis Deus, ut istam Regulam teneretis? Secundum enim impetum spirituum vestrorum huic tepido remissionem, illi ferventi vitam arctiorem proponit, hoc solum expetens et expectans, ut quoquo modo tollat eum a concilio justorum et congregatione. Profecto spiritus ille, qui tibi hoc suggerit, spiritus mendax est, spiritus potestatem habens, qui tibi invidet locum tuum. Unde et Sapiens hujus rei non ignarus: *Si spiritus potestatem habentis super te ascenderit*, ait, *locum tuum ne dimiseris (Eccle. x, 4).* Absit enim ut Spiritus veritatis, qui te huc adduxit, te reducere velit; quia non est in ore ejus: Est et Non; sed est in illo Est, sicut irrefragabilis auctoritas testatur. *Nemo*, ait *Apostolus, loquens in Spiritu Dei, dicit anathema Jesu (I Cor. xi, 3).* Jesus Salvator sive *salus: anathema, separatio* interpretatur. Qui vero tibi separationem a salute submurmurat, nec Dei Spiritus est, nec a Deo; quia Spiritus sanctus non dispergere, sed colligere venit, qui semper revocat dispersos Israel in terram suam.

5. Quid? vitam fortiorem aliquis querat? Dico vobis quia ista fortissima est, et quæ ex omni parte, si dissimulare nolueris, primæ illi scholæ Salvatoris pro sua possibilitate respondeat. An audes ad molliorem vel cogitando descendere? O si cognovisses et tu, quam multa et quam multis debeas! videres quam nihil sit quod facis, quam nec inter minima numerandum ad comparisonem debitorum tuorum. Vis scire quæ et quibus debeas? Primo Christo Jesu debes omnem vitam tuam, quia ipse vitam suam posuit pro vita tua; et cruciatus amarus sustinuit, ne tu perpetuos sustineres. Quid tibi dirum vel durum esse poterit, cum recordatus fueris quia ille, in forma Dei, in die æternitatis suæ, in splendoribus sanctorum ante luciferum genitus, splendor et figura substantiæ Dei, venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus, ut dicitur, usque ad cubitos in limo profundi? Quid non suave tibi, cum tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui, et rememoraberis primum quidem illarum infantilium necessitatum; deinde, laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in discurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo, insidiarum in colloquendo: postremo, **1129** periculorum in falsis fratribus, conviciorum, sputorum, colaphorum, flagellorum, irrisionum, subsannationum, exprobrationum, clavorum, horumque similibus, quæ in salutem nostri generis triginta et tribus annis operatus et passus est in medio terræ (90)? O quam indebita miseratio, quam gratuita et sic probati dilectio, quam inopinata dignatio, quam stupenda dulcedo, quam invicta mansuetudo! Regem gloriæ pro despiciatissimo vernaculo, imo vermiculo crucifigi! Quis audivit unquam tale? aut

(90) Iisdem verbis usus est Bernardus in sermone Feriæ & majoris hebdomadæ, num. 11, et sermone 43 in Cantica num. 3. Sic se ipse quandoque excribit,

A quis vidit huic simile? Vix enim pro justo quis moritur: ipse pro injustis et inimicis mortuus est, eligens exulare a cælis, ut nos reportaret ad cælos, amicus dulcis, consiliarius prudens, adjutor fortis.

6. Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne, si conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, et omnes dies sæculi, et labores omnium hominum qui fuerunt, qui sunt, et qui erunt, nihil esset ad comparisonem corporis illius, quod spectabile et stupendum est virtutibus etiam supernis, in conceptu de Spiritu sancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia [alias, fluentis], in coruscationibus miraculorum, in revelationibus sacramentorum? Vides igitur, quia, sicut exaltantur cæli a terra, sic exaltata est vita illa a vita nostra: quæ tamen posita est pro vita nostra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparisonem, ita et vita nostra nullam habet ad vitam illius proportionem; cum illa dignior, ista miserior esse non possit. Nec me putes rem exaggerare sermonibus; quia hic deficit omnis lingua, nec sufficit oculus [alias, animus] vel ad intuendum tantæ dignationis arcanum. Cum ergo ei donavero quiddam sum, quiddam possum, nonne istud sic est, sicut stella ad solem, gutta ad fluvium, lapis ad turrim, pulvis ad montem, granum ad acervum? Non habeo nisi minuta duo, imo minutissima, corpus et animam; vel potius unum minutum, voluntatem meam; et non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto se totum me comparavit? Alioquin si illam retinero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conscientia vado ad viscera misericordiæ Dei nostri; et audeo perfodere illud fortissimum propugnaculum, quod custodit Israel; et illius sanguinis, non guttas, sed undas a quinque partibus corporis in meum pretium detorquere? O generatio perversa, et infideles filii! quid facietis in die calamitatis de longevenientis? ad cujus fugietis auxilium?

7. Sed nunquid huic soli debitor sum, cui vix parum aliquid retribuere possum? Exigunt a me præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciem fructus dignos pœnitentiæ, et recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ad hæc quis idoneus? Peccavi super numerum arenæ maris, et multiplicata sunt peccata mea, et non sum dignus videre altitudinem cæli præ multitudinem iniquitatis meæ, quoniam irritavi iram tuam, et malum coram te feci. *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus; comprehenderunt me iniquitates meæ, et non potui ut viderem (Psal. xxxix, 13).* Quod ergo sine numero est, quomodo numerabo? Quomodo satisfaciam, cum cogar reddere debitum usque ad novissimum quadrantem? Sed et delicta quis intelligit? Ait illa cælestis fistula (90*) Ambrosius: « Facilius inveni eos qui innocentiam

ut supra in sermonibus de S. Malachia, num. 5.

(90*) Sic Norberti os cælestem fistulam appellat epistola 56.